

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 27 februari 1930 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om införande i grundlag av bestämmelser, varigenom politisk rösträtt och valbarhet göras beroende av i viss utsträckning fullgjord betalning av påförda utskylder med mera.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 231 i första kammaren av herr *Johan August Larsson m. fl.* och nr 385 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, dels ock motionen nr 175 i andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*

I förstnämnda båda motioner hemställes: »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen under innevarande andrakammarvalperiod av sådana bestämmelser i grundlag, att valbarhet och rösträtt göras beroende av påförda utskylders erläggande under de tre sistförflutna kalenderåren, där ej oförvållad oförmåga att betala är för handen.»

Motionerna
I: 231 och
II: 385.

I motionen II: 175 hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt låta verkställa utredning om och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av riksdagsordningens föreskrifter, att skattebetalningsplikt, fullgjord under tre av de sistförflutna fyra kalenderåren, göres till villkor för politisk rösträtt och valbarhet.

Motionen
II: 175.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Vid lagtima riksdagen 1921 antogos definitivt de vid lagtima riksdagen 1919 såsom vilande antagna ändringarna i riksdagsordningen, varigenom bland annat det politiska utskyldsstrecket avskaffades och sålunda valrätten till andra kammaren gjordes oberoende av om påförda utskylder erlagts eller icke. Redan vid riksdagen 1921 väcktes motioner om återinförande av utskyldsstreck. Liknande förslag hava därefter motionsvis framförts vid riksdagarna 1924, 1926, 1928 och 1929. Konstitutionsutskottet, som haft motionerna till be-

Utskottets
yttrande.

handling, har vid alla dessa tillfällen avstyrkt de framlagda förslagen, och dessa hava av riksdagens båda kamrar avslagits.

I de av konstitutionsutskottet ovannämnda år avgivna utlåtanden har utskottet i huvudsak åberopat vad utskottet år 1921 anfört. Detta år gjorde utskottet ett uttalande av följande innehåll: »Genom utskyldsstreckets sammankopplades frågorna om rösträtt och ekonomisk förmåga på ett sätt, som är för en demokratisk uppfattning främmande. Streckets borttagande innebär därför enligt utskottets mening en betydelsefull vinst för vårt politiska liv, som också bland stora lager av vårt folk hälsades med livlig tillfredsställelse. Ett återinförande av strecket skulle innebära ett avsteg från den princip om allmän rösträtt oberoende av ekonomiska kvalifikationer, som nyss genomförts, och kan enligt utskottets uppfattning ur principiell synpunkt ej försvaras.» I sitt utlåtande erinrade 1921 års utskott beträffande det politiska utskyldsstreckets vidare om de motiv, som föranlett streckets avskaffande och som enligt utskottets mening alltjämt ägde full giltighet. Man vore på alla håll ense om att den ofövällade oförmågan att fullgöra skattskyldighet ej borde leda till rösträttens förlust. Att, för att utesluta de egentliga skatteskokarna, även beröva en mängd oförvitliga medborgare deras rösträtt kunde enligt utskottets mening ur rättssynpunkt ej försvaras. Under sådana förhållanden vore frågans kärnpunkt, om möjlighet funnes att skilja på de fall, då bristande vilja, och de fall, då ofövällad oförmåga varit anledning till försummelse i fråga om skattens betalning. Utskottet påpekade, att i det betänkande, som 1918 avgavs av särskilda sakkunniga för revision bland annat av utskyldsstrecken, gäves en utförlig framställning av detta spörsmål, som till fullo syntes ådagalägga den praktiska ogenomförbarheten av en uppdelning i antydd riktning.

Såsom i oförmälda betänkande närmare utvecklas kunna för en dylik uppdelning tänkas två olika vägar. Antingen skulle åt särskilda myndigheter, vare sig dem, som handhava justeringen av röstlängden, eller andra, anförtros rätten att för varje fall fritt pröva förhandenvarande omständigheter och på grundval härav avgöra, huruvida bristande fullgörande av skatteplikten borde leda till rösträttens förlust eller ej. Eller ock skulle i lag givas fasta regler rörande de omständigheter, som skulle godtagas såsom giltig ursäkt och åt justeringsmyndigheterna anförtros en rent formell prövning, huruvida dessa omständigheter för varje fall vore för handen.

Att den första av de nämnda utvägarna ej lämpligen kan användas, synes ligga i öppen dag. Att i ett ärende av så ömtålig beskaffenhet som frågan, om en medborgare skall få utöva en utomordentligt viktig medborgerlig rättighet eller icke, låta avgörandet bero av en diskretionär prövning torde under inga förhållanden kunna anses tillrådligt. Ett dylikt förfaringsätt skulle, huru kvalificerad den prövande myndigheten än vore, lätt kunna leda till godtycke och i allt fall ofta orsaka misstankar, att prövningsmyndigheten i sina avgöranden icke förföre objektivt. Härtill kommer att inrättandet av verkligt kvalificerade prövningsmyndigheter skulle stöta på synnerligen stora svårigheter.

Ej heller den andra tänkbara utvägen torde vid en närmare undersökning visa sig vara framkomlig. En uppräknig i lagen av alla giltiga grunder för utebliven skattebetalning skulle vara hart när omöjlig att åstadkomma. Alla de skiftande orsaker, som kunna leda till oförvållat ekonomiskt obestånd, kunna icke exakt angivas, och full eller ens nära nog fullständig rättvisa kan därför ej åstadkommas. Härtill kommer att frågan om vilka orsaker till obestånd, som äro oförvållade, är ägnad att väcka starka meningsskiljaktigheter. Ännu mera svårlösta äro spörsmålen om vilken styrka och omfattning en till sin art godtagen ursäktgrund i det särskilda fallet bör äga samt huru den bevisning skall vara beskaffad, som den skattskyldige bör kunna presteras. Vilka utvägar man än komme att välja vid lösningen av dessa spörsmål, bleve — såsom de sakkunniga utförligt utveckla — kännbara praktiska olägenheter och påtagliga orättvisor för vissa befolkningsgrupper ofrånkomliga. Härtill komma de likaledes ytterligt svårlösta frågorna, huru stora de belopp, till vilka respektive förluster uppgått, skola vara för att kunna anses medföra oförmåga att betala skatt, huru bevisningen för beloppens storlek skall presteras m. m.

Vid frågans behandling åren 1926, 1928 och 1929 framhöll utskottet härjämte, att, om den då pågående utredningen om åtgärder för en rationellare skatteuppbörd kunde leda till ett tillfredsställande resultat, här berörda spörsmål torde väsentligt förlora i betydelse.

De skäl, som sålunda tidigare anförts, synas allt fortfarande äga giltighet. Berörda utredning angående rationell skatteuppbörd är nu avslutad, i det att de tillkallade sakkunniga den 30 juni 1929 avgivit betänkande. Detta betänkande har utsänts för yttrande till olika myndigheter och korporationer, men endast ett fåtal yttranden hava hittills inkommit till Kungl. Maj:t. Det torde sålunda vara för tidigt att nu yttra sig angående det resultat, vartill betänkandet kan leda. Men även om de sakkunnigas förslag icke omedelbart skulle leda till positivt resultat, torde dock även med nu gällande bestämmelser finnas möjligheter att tämligen effektivt indriva skatterna, och i själva verket torde för varje år uppbörden medföra bättre resultat, så att de, som äro i stånd att betala påförd skatt, även nödgas erlægga densamma.

Beträffande särskilt det i motionen II: 175 framställda förslaget, finner utskottet uppenbart, att detsamma icke är ägnat utgöra lösning av spörsmålet. Motionärerna anse att om skattskyldig ett år på grund av icke självförvällade omständigheter varit förhindrad fullgöra sin skattskyldighet, skulle vederbörandes ekonomi vara sådan, att det eller de närmast följande åren ingen skattskyldighet eller allenast en minskad sådan, vilken icke överstege den skattskyldiges förmåga, skulle föreligga. Motionärerna mena därför att av fyra års skatt i allt fall skatten under tre av dessa år bör kunna betalas. Det måste emellertid enligt utskottets mening tagas i betraktande, att kronoskatten uppbäres först i slutet av året efter det, den inkomst skatten avser, åtnjutits samt kommunalskatten först efter ytterligare ett år.

I motionerna I: 231 och II: 385 har framhållits, att sedan vid nästföregående riksdag såsom vilande antagits förslag till ändring av § 9 riksdags-

ordningen, varigenom census för valbarhet till första kammaren skulle avskaffas, valbarheten allenast skulle bliva beroende av kommunal rösträtt jämte 35 års ålder och således genom census avskaffande jämväl bestämmelsen om fullgjord skattebetalning för valbarhet till första kammaren blivit upphävd. Motionärerna göra gällande att tre års fullgjord skattebetalning bör — förutom såsom villkor för politisk rösträtt — jämväl införas såsom villkor för valbarhet till såväl första som andra kammaren, allt under förutsättning att oförvårdad oförmåga icke föreligger. Utöver vad utskottet här ovan åberopat vill utskottet ytterligare framhålla, att utskottet alltfört, liksom 1929, är av den uppfattningen, att census icke bör ersättas med fullgjord skattebetalningsplikt som villkor för valbarhet till första kammaren, utöver vad kravet på kommunal rösträtt innebär, och att icke något utskyldsstreck som villkor för valbarhet till andra kammaren bör införas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att motionerna I: 231 och II: 385 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, och

2:o) att motionen II: 175 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 februari 1930.

På konstitutionsutskottets vägnar:

AUG. SÄVSTRÖM.

Närvarande: Herrar *Sävström, Strömberg, Thulin, G. W. Hansson, K. J. Ekman, Sundberg, Thorén, Larsén*, Stenberg, P. J. Gustafsson*, Isak Svensson*, Engberg, Jansson i Edsbäcken, Borg, Persson i Trängen, Hallén*, Forssell, Lindmark, Holmström och Alströmer**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *K. J. Ekman, Sundberg, Stenberg, Forssell, Lindmark, Holmström och Alströmer*, vilka under åberopande av de skäl, som anförts i den av herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.* i andra kammaren väckta motionen nr 175, hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:ts anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast möjligt låta verkställa utredning om och för riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar av riksdagsordningens föreskrifter, att skattebetalningsplikt, fullgjord under tre av de sistförflutna fyra kalenderåren, göres till villkor för politisk rösträtt och valbarhet.

2) av herrar *P. J. Gustafsson* och *Persson* i Trången, vilka anført:

Kravet på fullgjord skattskyldighet såsom villkor för rösträtt ger uttryck åt en rättsuppfattning, som är allmän inom en betydande del av Sveriges folk och som har sin grund i kravet på *likhet* i rätt och plikt. Liksom rösträtten är den viktigaste allmänt medborgerliga rättigheten, så är fullgörandet av de krav, samhället rättmätigt ställer på sina medlemmar, den viktigaste medborgerliga plikten. Om därför den som är skattskyldig icke fullgör denna skyldighet, framstår det för medvetandet såsom oriktigt, att han det oaktat skall få utöva rösträtt lika väl som den, vilken fullgjort sin skatteplikt. Härav följer såsom även i motionerna av herrar Johan August Larsson m. fl. och Olsson i Kullenbergstorp m. fl. påpekas, att frågan om fullgörande av påförd skatt under viss tid icke har sin grund i någon önskan att använda valrätt såsom politiskt skatteindrivningsmedel utan såsom uttryck för principen om fullgjorda medborgerliga skattskyldigheter såsom naturlig förutsättning för åtnjutande av sådana medborgerliga rättigheter, som hava avgörande betydelse för åläggande av skattskyldighet.

Det har gjorts gällande, att genom införande av utskyldsstreck icke blott de »egentliga skattesolkarna» utan jämväl en mängd oförvitliga medborgare, vilka på grund av oförvållade svårigheter blivit urståndsatta att betala den påförda skatten, skulle komma att berövas sin rösträtt. I det betänkande, som 1918 avgavs av särskilda sakkunniga för revision bland annat av utskyldsstrecken, finnes en framställning av detta spörsmål. De sakkunniga hava emellertid, såsom vid flera tillfällen vid frågans behandling i riksdagen från olika håll gjorts gällande, icke prövat alla de möjligheter som finnas för att skilja på de fall då bristande vilja och de fall då oförvållad oförmåga varit anledning till försummelse i fråga om betalning av skatten.

Vi anse därför, att en närmare undersökning av hithörande spörsmål skulle giva vid handen, att frågan icke är olöslig, utan tvärtom torde kunna lösas på ett tillfredsställande sätt. Vi vilja därvid påpeka, att under nu gällande förordningar kommunala organ fullgöra uppgifter, som i fråga om hänsyn och ansvar torde vara lika krävande som den, att särskilja från varandra dem som få anses oförvållat oförmögna att betala sina skatter och dem som med rätta kallas »egentliga skattesolkare».

Vi hava därför ansett, att utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

1) att motionen II: 175 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

2) att riksdagen med bifall till motionerna I: 231 och II: 385 ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och framläggande för riksdagen under innevarande andra-kammarvalperiod av sådana bestämmelser i grundlag, att rösträtt göres beroende av påförda utskylders erläggande under de tre sistförflutna kalenderåren, där ej oförvållad oförmåga att betala är för handen.